Független művelődési és helytörténeti havilap * XIV. évfolyam 2. (563.) szám * 2008. február 21. – csütörtök

HÉTFALU

Szerkesztők: Hochbauer Gyula, dr. Kovács Lehel István

Alapította és szerkesztette (1906–1911): dr. Fekete Endre és Kiss Béla

• Kovács Lehel István

Kiss Béla év Hétfaluban

Száz éve, 1908. szeptember 29-én Szent Mihály napján született Bácsfaluban Dr. Kiss Béla evangélikus lelkész, etnográfus, helytörténész.

Édesapja, Kiss Béla (1879–1920) lelkész, a *Hétfalu* című lap és több egyházi kiadvány szerkesztője, Türkösben született, Kiss Árpád (1851–1929) és Borcsa Ida (1855–1934) házasságából. Édesanyja Kovács Rózsa (1879–1965). Testvérei: Rózsika (1906–1991), Sára (1907–1993), Kálmán (1912–1991) és Endre (1915–1980).

Tanulmányait a Brassói Római Katolikus Főgimnáziumban végezte, majd 1926-tól a kolozsvári teológián, közben az I. Ferdinánd Tudományegyetemen is magyar-német-néprajz szakos tanári képesítést is szerzett.

Teológiai évei alatt ismerkedett meg leendő feleségével, Füzessy Irénnél (1912–2004), aki csernátfalusi lelkész lesz Kiss Béla halála után. Házasságukat Isten két gyerekkel áldotta meg: Kiss Béla Andor (sz. 1935) és Kiss Emese Mária (sz. 1939).

A Borcsa-Kiss hétfalusi értelmiségi dinasztia tagjaként természetes volt, hogy elődei pályáját választotta, és talán születése pillanata is arra predestinálta, hogy 1931-ben csernátfalusi lelkésszé nevezzék ki pár éve elhunyt nagyapja, Kiss Árpád, helyére a Szent Mihály eklézsiából lett evangélikus egyházközösség élére. Megszervezte a gyülekezeti életet, vasárnapi iskolát létesített, színjátszó csoportot, zenehallgatásokat szervezett valamint megkezdte a csángó múzeum alapjainak lerakását is.

1940. június 20-án megvédte magántanári disszertációját *A theologia naturalis problémája* címmel. Ősztől nagyenyedi teológia tanár lett, hisz a bécsi döntés által meghúzott határ Dél-Erdélyt román kézen hagyta minden szálat elvágva Kolozsvártól, s így a lelkészképzést Nagyenyed vette át.

1944-ben Mugurelere internálták a Brassó vidéki magyar értelmiségiekkel együtt, többek között Papp Endre, Gödri János, Bálint Mihály, Mátyás Béla, Antal Márton, Bíró László, Sipos András társaival.

1945 adventjében evangélikus gyülekezeti újságot szerkesztett *Harangszó* címmel, *„hogy az Ige üzenete minden egyháztaghoz eljusson, jelentetjük meg ezt a kis időszaki tájékoztatót. Szükségesnek látjuk, hogy a lelki dolgok és egyházunk munkája felöl állandóan tájékoztassuk híveinket.”*

Közreműködött az 1944-es és az 1946-os *Evangélikus Naptár* szerkesztésében, az *Evangélikus Harangszó* szerkesztője.

Átdolgozta, és 1946 virágvasárnapján, április 21-én, színjátszó körével bemutatták a *Sevillai borbély* című vígjátékot.

1948-tól kolozsvári teológiai tanár, mint annak idején Enyedre, rendszeresen ingázott Kolozsvárra is.

1949-ben hozzájárult az új istentiszteleti rend kialakításához. 1950. februárjában doktori fokozatot szerzett.

1950/1951 telén megcsúszott és egy kiálló jégbe beverte a gerince alsó végét. Az ütés rákos daganatot eredményezett. 1951. április 1-én súlyos egészségi állapota miatt lemondott kolozsvári állásáról, augusztus elején Kolozsvárott megműtötték. A fellépett komplikációk miatt 1951. augusztus 13-án Kolozsváron elhunyt. A csernátfalusi evangélikus temetőben nyugszik, sírfelirata örök intelem népének: *„Amint én szerettelek titeket, úgy szeressétek ti is egymást. Örüljetek az Úrban mindenkor!”*

Művei: *Hétfalu*. In: Helikon 3/1938.; *Isten munkája az anyaszentegyházban*. Antal Nyomda, Brassó, 1938; *A theologia naturális problémája*. Antal Nyomda, Brassó, 1940; *Mi lesz a gyermekeddel?* 1946; *Bartók Béla művészete*. In. Ifjú Erdély, Kolozsvár, 1946; *Konfirmációi vezérfonal evangélikus növendékek számára,* Arad, 1943.

Reméljük, e centenáriumi évben, munkássága hivatalos elismeréseként, dr. Kiss Bélát is városunk díszpolgárai között tisztelhetjük.

*

Hétfalu 2008-ban igencsak gazdagnak mondható megemlékezések, évfordulók terén, hisz a dr. Kiss Béla 100 éves kiemelt évfordulója mellett még megemlékezhetünk a következőkről:

Születések: 240 éve (1768) Köpe János; 180 éve (1828) Koós Ferenc; 175 éve (1833) Kelemen György; 160 éve (1848) Deák Sándor; 140 éve (1868) id. Borcsa Mihály; 135 éve (1873) Istók János; 130 éve (1878) Szele Béla; 125 éve (1883) dr. Keöpe Viktor; 115 éve (1893) Bartalis János; 100 éve (1908) dr. Kiss Béla; 85 éve (1923) Szedressy Pál.

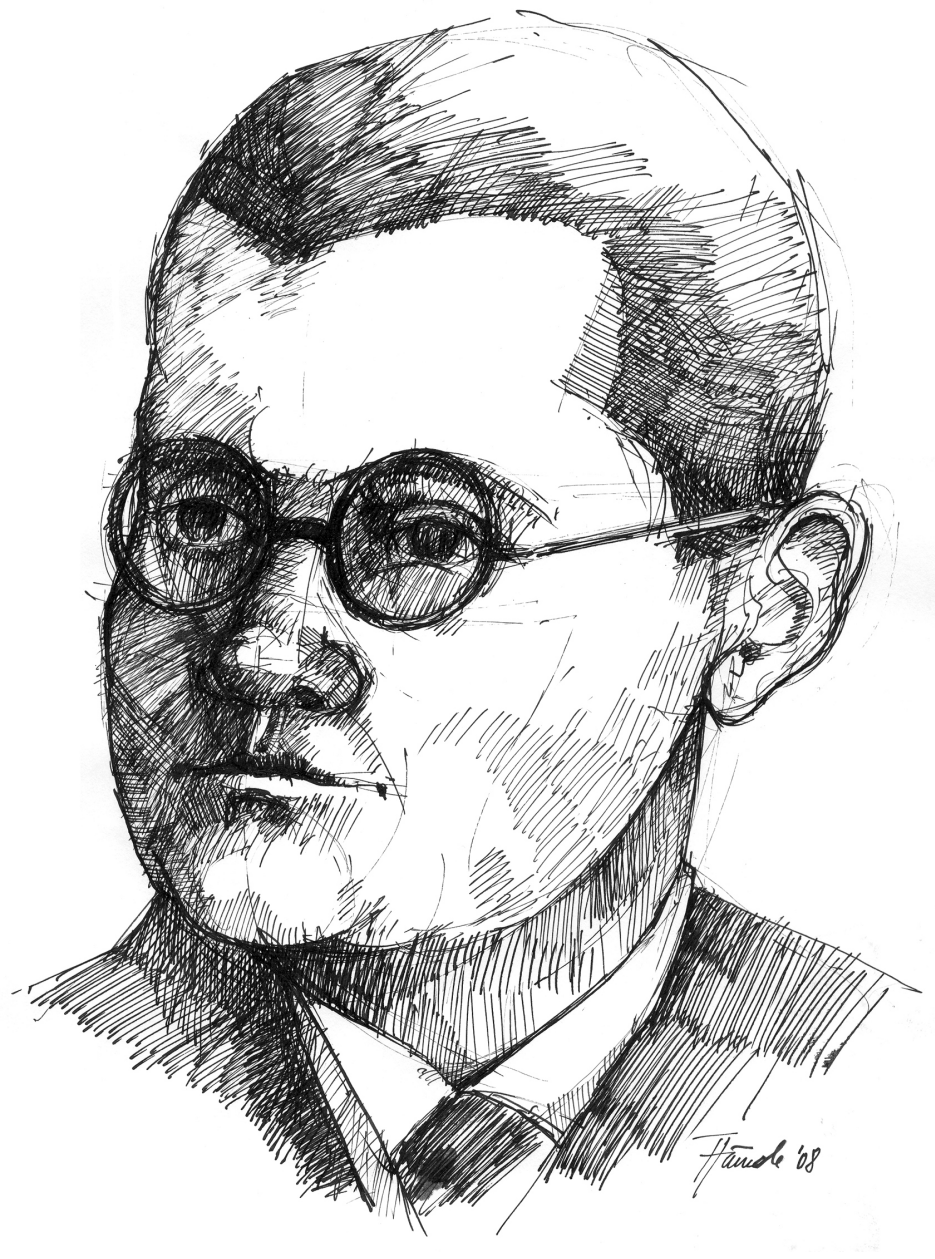

Tomos Tünde: Dr. Kiss Béla

Elhalálozások: 150 éve (1858) Kolumbán Lajos; 100 éve (1908) Kolumbán Samu; 95 éve (1913) id. Borcsa Mihály; 90 éve (1918) Molnár Viktor; 85 éve (1923) Killényi Endre; 50 éve (1958) Kittenberger Kálmán; 30 éve (1978) Szemlér Ferenc.

Események: 795 éve (1213) rendelkezett Vilmos erdélyi püspök a barcasági dézsmaszedésről (a magyarok a püspöknek fizetik, nem a német lovagrendnek); 235 éve (1773. június 8–9.) II. József császár meglátogatta Bratocsát és Ósáncot, ekkor Hosszúfaluban éjszakázott; 200 éve (1808) önálló egyházközség Bácsfalu; 160 éve (1848) tört ki a forradalom és szabadságharc; 125 éve (1883. július 3.) avatták fel a hosszúfalusi állami felső nép- és faragóiskola zászlóját; 115 éve (1893. június 2.) Szórády Lajos lesz Zajzon evangélikus papja; 105 éve (1903) Csernátfaluban megnyitotta kapuit a Papp-féle Sörkert; 85 éve (1923) jelent meg a ma is bibliofil ritkaságnak számító Csángó Naptár; 60 éve (1948) söpört végig a romániai kommunizmus egyik leggazabb intézkedése, az államosítás; 45 éve (1963) nyitotta meg kapuit a négyfalusi Történelmi és Néprajzi Múzeum; 40 éve (1968. március 1) lett első rangú város Négyfalu.

A *Hétfalu* című újság megfelelő 2008-as számaiban kiemelten foglalkozunk az említett évfordulókkal.

* Kiadja a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság – © HMMT, 2008. * ISSN 1582-9006 *

Miklós Levente

Kukorica- és nótaest

András József plébános úr köszöntője. Miklós Levente felvétele

Csütörtökön, január 31-én, 18 órai kezdettel tartottuk meg a türkösi római katolikus egyházközségben a hagyományos farsangi kukorica- és nótaestet. A Márton Áron Ház férhetetlennek bizonyult, a mulatságon több mint 100 személy vett részt, kicsik és nagyok egyaránt. A nőegylet már szerdán összegyűlt és megkezdte a készülődést kukoricahéjalással és főzéssel. Az estet András József plébános nyitotta meg, az együttlét fontosságáról beszélt az egybegyűlteknek. Ezt követte a gyermekek szórakoztató-álarcos előadása, Cintia Katalin hitoktatónő és Löwenberger Júlia kántornő rendezésében. A nótaesthez a zenét a Pál Mihály (hegedű), Fúrus Zoltán (harmonika) és Hatházi Mihály (orgona) szolgáltatta. A gyerekeknek és a felnőtteknek külön tombolát szerveztek. Mindenki nagyon jól érezte magát, hiszen minden: étel, ital, sütemény és élő zene kitűnő volt, miként a társaság, a közösség is. Reméljük máskor is lesz alkalom ilyen jó mulatságra.

Isten fizesse!

Gyulai-Nagy Mária

Jelek a Fény ünnepén

Az emberi lét egyik legfontosabb minősége a közlés, a tudatos vagy tudattalan kommunikáció. Valamennyi mozdulatunk, cselekedetünk, gondolatunk mind a közlést szolgálja. Ahhoz, hogy kommunikálni tudjunk, többféle jelrendszert használunk.

A kommunikáció kétféle: mi inkább a verbális kommunikációra figyelünk, a nonverbálisat inkább tudattalanul használjuk.

A verbális kommunikáció az, amikor szóban vagy írásban szavak által kifejezünk, közlünk valamit. Ezt tesszük naponta, szinte már nem is figyelünk rá. A szavak információ hordozói, keletkezési időpontja a távoli mitikus időkbe olvad, mai embernek nem olyan fontos, és legtöbbször a szó eredeti jelentése megváltozott vagy „kikopott", többet nem használjuk, mert „régies".

Mai rohanó világunkban a beszéd elvesztette eredeti rendeltetését. Sokat fecsegünk, csacsogunk erről-arról, sokat beszélünk, de nem mondunk semmit. Sokunk beszéde tartalmatlan, hiányzik belőle a tudás. Nem adunk át semmi lényegeset. A szó teremtő erővel bír. Sokan ezt nem értik, mert nem tudják (vagy akarják) érteni.

A Biblia szerint: „kezdetben volt az Ige, és az Ige Istennél volt, és Isten volt az Ige".

Az „ige" a magyar nyelvben megfelel a „szó"-nak. Ha Isten a világ teremtője, és ő volt az ige, akkor talán megfejtettük a teremtés titkát.

Figyeljük meg, hogy beszélnek ma az emberek: sokat káromkodnak, hamar kicsúszik mindenki száján a szitok, az énekek tele vannak mocsokkal terhes szavakkal, virágzik az utcák szubkultúrája. És figyeljük meg, milyen a világ körülöttünk: amilyent ezek a méreg-, átok-, agresszióhordozó szavak teremtettek.

Kolozsvári Grandpierre Endre: „Az agy képmegjelenítő berendezés, a kívül levő világot képes belül is megteremteni, képekben újra előállítani. Az ősi gondolkodás képekben érzékelte a világot. Minden cselekvés elemi feltétele hogy el tudjuk képzelni, mit akarunk tenni", más szóval: meg tudjuk magunknak teremteni.

(Folytatás a 4. oldalon.)

Szerkesztőség

Hétfalusi hírek, közlemények

Farsangtemetés

Február elsején 11 órától búcsúztak a négyfalusi iskolások a farsangtól – és a tanév első félévétől is (vajon kit temettek nagyobb örömmel, a farsangot vagy az elmúlt félévet?). Senki sem bánta, hogy a karnevál nem húshagyókedden (carne levare) van, és a csernátfalusi felvonulást még a commedia dell'artehoz szokott Velence is megirigyelhette volna. A jelmezbe öltözött tanulók és tanárok a Zajzoni Rab István Középiskola csernátfalusi épületének udvarán találkoztak, itt tartották meg a már napokkal azelőtt elkészített embernyi, kétembernyi magas bábuk seregszemléjét is, majd libasorba kerekedve felvonultak a Főtér–Bretter–Zsákutca–ZRIK útvonalon, hogy az iskola udvarán eljárják a Boricát, megvizsgálják, halottá nyilvánítsák a szalmabábut (a tél szimbólumát) és átadják az emésztő-megtisztító lángoknak. A hagyományos alakoskodók (pap, rendőr, cigányasszony stb.) előadását hó-tűzijáték és pánkóevés követte. Hálás köszönet a szervezőknek!

Teaestek

Hétfaluszerte – hagyományos farsangi szokásként – az egyházközségek idén is teaestéket, szeretetvendégségeket szerveztek. Január 29-én a hosszúfalu-alszegi tanácsteremben, a teaest meghívottjaként, dr. Kovács Lehel István tartott vetítettképes előadást Hétfalu népi építészetéről, összefoglalva a kapu, ház, pajta és csűr építésének hétfalusi módozatait.

Farsangtemetés Négyfaluban. Kovács Lehel István felvétele

A Zajzoni Rab István-díj bizottsága felkér mindenkit, aki ismer olyan személyeket, akik tevékenységükkel a csángó nép érdekeit, kultúráját, művelődését, oktatását, egyházi életét, gazdaságát stb. segítették, megmentették, ápolták, fejlesztették, tudományos eredményeket értek el stb., és így érdemes őket javasolni a 2008-as Zajzoni Rab István-díjra, küldjék el az illető személy rövid életrajzát, szakmai tevékenységével együtt **2008. április 30-ig** a következő címre:

Bencze Mihály
str. Hărmanului 6,
505600 Săcele-Négyfalu,
jud. Braşov, România.

A Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság szeretettel meghív mindenkit **2008. február 28-án 17 órára** a Zajzoni Rab István Középiskola türkösi épületébe

Kapitány László előadására:

A hétfalusi Kapitány család családfája.

Különösen számítunk a család jelenleg Hétfaluban élő leszármazottaira.

Lapszámunkat a Communitas Alapítvány támogatta.

Kapitány László

A hétfalusi Kapitány család

„Ismerjük meg múltunkat, hogy tudjuk: kik vagyunk és hová tartozunk”

Bemutatkozás

A nevem Kapitány László, Erdélyben, Brassó megyében, Hosszúfaluban születtem 1941. február 23-án. Apám, Kapitány Dezső, asztalosmester volt, édesanyám, Kapitányné Szabó Margit, varrónő, szalontai születésű, ide került 1929-be, a vállalattal együtt ahol dolgozott, Szabó nagyszüleimmel együtt.

A mostani lakásom címe: România, jud. Braşov, 505600 Săcele, str. George Coşbuc, nr. 2., telefon +40-268-274301.

Elemi iskolámat Hosszúfaluban végeztem, az első osztályt a református egyházi iskolába 1947–1948-ban, a második osztálytól kezdve a hetedikig a hoszúfalus-alszegi állami iskolába. Egészséges „társadalmi eredetem” lévén a líceumot a brassói 4. sz. Vegyes Középiskolába, a volt Római Katolikus Főgimnáziumba végeztem. Tovább akartam tanulni, a geológia volt az álmom, de szüleim anyagi helyzete végett nem sikerült. Így kerültem a brassói Autóipari Szakiskolába, ahol ösztöndíjat kaptam, mesterséget tanultam és két évi tanulmányok után szakmunkási és autóipari technikus képesítést kaptam. Ezután 38 évet dolgoztam a brassói teherautó gyár prototípus részlegén és majd az Autóipari Kutató Intézetbe mint technikus. 1999-óta nyugdíjas vagyok.

Lévén egy kicsivel több szabadidőm nekifogtam a „családom gyökereinek a kiásásához”, (vigyázva reá hogy szépen visszatakarjam, nehogy kiszáradjanak), ami látom elég jól sikerült, az adott helyzethez és a létező levéltári adatokhoz képest.

Ami a dolgozat megírását illeti, azt valahogy úgy kellet írjam hogy magyar és román is megértse. Amit beküldök a pályázatra, annak egy részét tiszta magyarra fordítottam, a másik részét kibővítettem magyar hozzáírással, remélem hogy érthető lesz, a román és latin szavak sok helyt maguktól beszélnek. A levéltárakba is sok latin szövegű összeírást kaptam. Egyes latin szavakat úgy írtam ahogy kaptam az eredeti dokumentumokba, gondolom jól olvastam ki őket.

*

Ezelőtt 50-60 millió évvel megjelennek az emlős állatok, tehát a majmok is, és az ember formájú majmok is. 35 millió évvel ezelőtt jelennek meg a 32 fogú majmok, amelyeknek egyik ágából kifejlődött az ősember, Afrika közepén, jó pár millió (4÷10) évvel ezelőtt. Tehát létezünk kb. 3-4 millió éve. Ezt úgy is írhatnám hogy „amikor a majom leszállt a fáról”. Megunván a sok meleget és Afrikát, egy részük, ezelőtt 1,5–2 millió éve elvándoroltak szépen Európába, Ázsiába és még tovább. Átélvén a jégkorszakokat Ázsia közepén és „felfedezvén a lovakat” úgy elszaporodtak, hogy az időszámítás utáni századokba kezdtek nem férni egymástól. Valahonnan, Ázsiából, vagy honnan, Szittya országból, Etelközből, a hunok és magyarok egy része megindult nyugat felé és átkelvén a Kárpátokon ahol szép hazára találván meg is telepedtek.

Idő teltével rájöttek hogy a haza határait meg kell védeni mások ellen, ha nem akarnak nélküle maradni, így szépen határőröket, plájosokat jelöltek ki az ország délkeleti tájára is, ahol nagy volt a kun-tatár-török veszély.

Az 1650-es évekbe, valószínű, ezek közt voltak valami Kapitány nevűek is. Tudni való, hogy az 1500–1600-as évekbe Négyrá válik Török László csernátfalusi lelkész mondása „Sajnos, olvad a jéghegy”. Ez érvényes a Kapitányokra is.

Az első Kapitányok Csernátfaluba és Hosszúfaluba jelennek meg az 1650-es évek körül.

Nagyon érdekes dolog hogy Türkösben is megjelennek ebben az időben valami románo nevű Kapitányok. El se tudom képzelni, hogy honnan... Megjelennek az 1673, 1698 és az 1713-as összeírásokban és azután … semmi. Valami halvány gyanúm van ezzel a dologgal kapcsolatba, éspedig az hogy ezek lehettek valami Kapitányok

Cséplés 1940. augusztus 20-án. Kapitány család néhány tagja.

falu lakosságának nagy része kicserélődik a tatár és török dúlások, a járványos betegségek (különösen a pestis) miatt.

Szép Erdélynek délkeleti táján, jól érezvén magukat, jócskán elszaporodtak. Tehát, teszem fel, innen kerültek ki a Kapitányok, amelyek közül összeírtam 670 lelket, a mai napjainkig.

Nem volt ez olyan könnyű dolog csak úgy össze írni őket. Mélyreható „ásatásokat” kellett végezni a létező egyházi anyakönyvek között, az adóösszeírások és más levéltári adatok között.

Hol is éltek a Kapitányok?

Hát, kérem szépen, ezeknek java „Szép Erdélynek délkeleti táján”, az úgynevezett csángó földön élt. Ez volt az akkori Hétfalu. Összetevődött Bácsfalu, Türkös, Csernátfalu és Hosszúfalu-Alszeg-Felszeg egyhelyre tartozásából és Tatrang, Zajzon és Pürkerec hozzáadásával. Ezek a falvak annak idején a törcsvári kastély birtokában voltak. Később Felső-Fehér vármegye igazgatása alá kerültek, majd a brassói szászok uralták-zsarolták ezeket a falvakat. A mai napjainkban Brassó megyéhez tartoznak, Săcele város néven, aminek magyarul hivatalosan is Négyfalu a neve. A Kapitány család Négyfaluban élt és remélem még fog élni sokáig. De ami az idevaló magyarságot illeti nagyon tulajdona is, akik Kapitányoknak dolgoztak. Például az 1713-as összeírásban úgy szerepelnek mind „mercenari’’ és „carbonari’’, a magyar Kapitányok mint „aratók’’ vannak beírva. Amint az adótáblákból néztem ki a Kapitányok egy része elég jó anyagi helyzetben volt, egyesek a falu nagyjai közt voltak.

Az 1600–1800-as évekbe sok Kapitány élt Hosszúfaluban, akiknek javarésze az 1900-as évek közepéig kihalt, vagy elkerült máshova. Jelenleg Csernátfaluban és Türkösben lakik a Kapitányok többsége. Türkösbe 1787-be jelenik meg az első Kapitány Csernátfaluból, oda házasodik, a falusi jegyző leányát, Ráchelt veszi feleségül. Bácsfaluba az 1800-as évek végén jelennek meg a Kapitányok, a hosszúfalusi ágból. A Türkösi Kapitány Partinok és a csernátfalusi Kapitány Borcsák is hosszúfalusi eredetűek. Hosszúfaluban voltak Kapitány Islikek is. A Partin, a Borcsa és Islik nevek, mint becenév ragadt reájuk, egyes helyeken írja hogy „alias”.

A mostani Hargita és Kovászna megyékben, tudtommal nincsenek Kapitányok, de vannak elegen Magyarországon, a telefon könyv után 384 személyt számoltam össze. Főképen Budapesten, Bács-Kiskun és Pest megyékben. Még vannak Romániában egy páran Kolozs, Szilágy, Arad, Temes, Szatmár és Bihar megyében. Ezek közül egy páran szilágysomlyói származásúnak mondják magukat. Mint tudjuk ott volt egy vár is, és annak kapitánya is volt! Egy páran vannak még Bukarestben, akik mind négyfalusi származásúak. Az 1800 és az 1900-as évek elején sokan elmentek Bukarestbe a jobb megélhetést keresni.

Milyen forásokat használtam a dolgozat összealításánál?

Ezeknek javarésze a négyfalusi evangélikus egyházak anyakönyv gyűjteménye, amelyeknek egy része az egyházaknál van, más része a brassói állami levéltárba. A Kapitányok mind evangélikusok, tehát az anyakönyvekbe mind be vannak írva. (Én, édesanyám után lettem református.) Ezek az anyakönyvek úgy kerültek oda hogy a „drága kommunisták” 1951-ben összeszedték az anyakönyveket az egyházaktól (amelyek már ki voltak töltve, a régebbi időkből). Egyetlen anyakönyv, a csernátfalusi egyházé, az 1759–1805-ös szabadult meg ettől a „fosztogatástól”, Kiss Béláné Füzessy Irén tiszteletes asszonynak köszönve, hogy volt olyan „művész” és elkerülte a lehetetlent. Az anyakönyvek le voltak téve a polgármesteri hivatalokba és innen idő teltével bekerültek az állami levéltárba, Brassóba.

Az 1951-ben folyó anyakönyveket és az utániakat, megkaptam az evangélikus egyházaknál, amelyeket a lelkészek rendelkezésemre bocsátottak. Köszönet nekik.

Meg kell jegyezem, nagy kár nagy volt hogy az első világháborúban, a hosszúfalusi evangélikus egyház anyakönyvei, amelyek szintén az 1750-es években kezdődtek, elvesztek a menekülés alkalmával. Valahol Bánátban, Torontál vármegyében tűntek el. Ki tudja hogy valahol, hol hevernek, melyik levéltár sarkába, Dél-kelet Magyarországban, nálunk Bánátban, vagy a szerb Vojvodinában, ha még léteznek (ami nincs kizárva). Egyesek szerint Debrecen körül. Pedig abba az időbe sok Kapitány élt Hosszúfaluba. A régebbi egyházi anyakönyveknek is van egy hibája, az hogy a korabeli lelkészek nem írták be a születési anyakönyvbe a gyermek anyját, de beírtak 4–5 keresztszülőt, ami úgy látszik fontosabb volt mint a gyermeket szülő anya neve. Például, volt több család is amelyiknek feje K. János volt. Az anyakönyvbe be volt írva hogy a gyermek apja K. János, na most ki kell találni hogy melyik Jánosé. Ebből a szempontból is volt egy pár problémám, a szülött gyermekek családokhoz való beosztásával. Itt kritériumnak vettem a keresztszülők neveit, mert úgy tapasztaltam hogy minden családnak megvolt a baráti, ismeretségi köre és onnan származtak a keresztszülők. Ez vonatkozik az 1759–1805-ös anyakönyvekre. 1840 után már szépen be volt írva az anya neve is. Később megjelennek már a házszámok is. Így már egészen másképpen tájékozódott az ember az anyakönyvek beírásai között.

(Folytatjuk.)

* Kiadja a Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság – © HMMT, 2008. * ISSN 1582-9006 *

• **Bálint András**

B a r c a ú j f a l u

Őszi hűvös reggel, száguldó taxiautón indultam a Barcaság nyugati felében lakó csángó-magyar testvéreim látogatására.

Hallgatag ifjú, öreg és gyerek-munkások voltak eleinte útitársaim, akiknek vontatott magyar beszélgetése csak néha zavarta a korai csendet. Annál élénkebb volt az ébredő Brassó. Magyar, román és német szavak zűrzavara hallatszott az utcákon mindenfelől.

Alig robogtunk ki a város zajából, már teljesen elhalt a magyar szó. A városban felszállt utasok nagytöbbsége németül társalgott, csak egy kisebb töredéke beszélt románul. A botfalusi cukorgyárba igyekvő szomszédom kifogástalan németséggel váltig magyarázgatott Csehszlovákiáról, magam pedig éppen olyan tiszta magyarsággal válaszoltam, ha beszéd közben pillanatnyi szünetet tartott. A Barca hídjánál elköszönt. Mosolyogva üdvözöltem, bár ekkor lelkem mélyén egy idegenszerű, szorongató érzés vett erőt, hogy vajon Barcaságnak ebben a részében akadnak-e még magyarok, akikkel gondolataimat kicseréljem, vagy a tengernyi szászság közé beolvadva, sem értik már meg a magyar szót!? Ilyen tépelődések között pillantottam meg *a Homoród és Lencsés* patakok partján épült *Barcaújfalut.*

A községbe érve egy vidámképű, öreg anyóka jött szembe s ropogós magyarsággal köszöntött. Egyszerre eltűnt minden kételyem s otthon éreztem magam. Mikor aztán betekintettem a község múltjába, megtanultam Barcaújfalu magárahagyatott, elszigetelt, csángó magyar népét igazán megbecsülni.

A község rövid története. – „Die Historie von dem Filiale in Neudorf. Ihren anfang, zunehmen etc." ennyit és semmi egyebet nem jegyzett fel a mait Barcaújfalunak és evangélikus egyházközségének kialakulásáról és régebbi történetéről. Egy párszavas cím, – az is németül írva, sejteti, hogy a nép érzés- és gondolatvilágától oly távolálló egyén vagy nem tudta, vagy nem akarta megörökíteni azokat a fontos eseményeket, amelyek ma fennen hirdetnék a község ev. magyarságának fajszeretetét, hithűségét és édes anyanyelvéhez való ragaszkodását. De ha nem is jegyezték fel, mindezeket fényesen igazolja a jelen, hogy az évszázados elnyomatásban sínylődő újfalusi nép a legerőszakosabb németesítő törekvések mellett is megmaradt igaz magyarnak.

A község neve először Nagy Lajos magyar királynak Visegrádon 1366. szeptember 1-én kiadott rendeletében fordul elő. A többi barcasági magyar ev. egyházközség történetében csak azután szerepel, miután azok is Brassó város uralma alá kerültek. Mert Újfalu már az 1651-iki gyulafehérvári gyűlés ama hírhedt határozata előtt, amely Bachyffalu, Twrkeos, Czernathffalu, Hozzuffalu, Tatrangh, Zayzon, Pulkretz, Apácza és Krizbach csángó községeket, mint Törcsvár tartozandóságait örökösen és visszavonhatatlanul Brassó városnak adta, még annak előtte a brassaiak uralma alá jutott, Mátyás királynak 1462. év Szent-Imre napján megerősített adománylevele alapján, melynek szövege a következő:

„Megjelenvén előttünk János brassai polgármester, a Szűz-Mária templom parochusa, Lang Gáspár brassai bíró, Geréb György, Bioh Péter és Crispus János esküdtek egyfelől, és Péter Zentágotai Sándor, Antal fia másfelől, ezen utóbbi szabad akaratából kijelenté, hogy mivel eddigi Brassóban lakása alatt igen sok kedvezményben részesült s mivel utód nélküli, azért a tapasztalt jótétemények meghálálásáért két faluját Újfalut és Komlóst, németül Neudorf éa Kopschent minden földeivel és erdeivel stb. örökösen és visszavonhatatlanul Brassó városnak adja, semmi utóbbi jogot hozzá nem tartva. Fönn megnevezettek kértek, hogy ezen hagyományozásba beleegyezésünket adnók' amit megadunk s Brassó város közönségét a 2 falu birtokában megerősítjük, fenntartva azonban a mások igényeit és ezen megerősítő Okmányunkat Magyarországot illetőleg használni szokott pecsétünkkel megpecsételjük."

Tehát 200 esztendővel korábban került Barcaújfalu népe a nehéz szolgaságba, mint a többi csángó községek magyarsága.

(Folytatjuk.)

• **Gyulai-Nagy Mária**

J e l e k a F é n y ü n n e p é n

(Folytatás az 1. oldalról.)

A mondás szerint vannak okosak és bölcsek. Az okos tudja mindig, mikor mit mondjon. A bölcs tudja, mikor hallgasson. Tudja, hogy a fölösleges beszéddel energiát veszít. A sok fecsegés erőtlenít, kifáraszt, megöli a teremtés képességét.A beszéd leegyszerűsödését és kiüresedését bizonyítja minden írásos kommunikáció, ami körülvesz: szappanoperák nyelvezete, az olcsó könyvek sikere, az internetes gép-nyelv. Mindez a pillanatnyi élvezet szolgája. Ma a pillanat embere az úr, a tömeg. Leegyszerűsített életformához leegyszerűsített nyelv kell. Sokat beszélni, keveset mondani, semmivel maradni. Nem hiába érzi sok fiatal, lehet nem csak ők, hogy nincs értelme az életnek. Nem találják a célt, amiért élni-halni érdemes. Marad a menekülés a depresszióba, alkoholba, drogozásba.

Milyen lehetett őseink kommunikációja? Mit közöltek ők, és kinek?

Magyar őseink évezredek óta használták az írásjeleket. Európában a legrégebbi (7000 éves) írásos emlék a miénk. Ez az ún. tatárlaki korongok, amik 1500 évvel régebbiek, mint a legrégebbi mezopotámiai írásos lelet. Ezek a korongok, amiket 1961-ben a háromszéki Tatárlakán fedeztek fel, őrzik ősrégi írásjeleinket: a régi szkíta-magyar rovás-ábécé jeleit. Krónikásaink ezt az írást „hun" vagy „szkíta" írásnak nevezték. A XIV. sz.-beli Bécsi Krónika szerint „a székelyek pálcákra rónak, kevés jellel sok értelmet fejeznek ki". Sz. István-kori feljegyzés szerint ez „pogány" írás volt, amit nemcsak róttak, hanem írtak is.

Mátyás király 1478-as ediktuma parancsolja: „a falusi bírák kötelesek minden vármegyében a rovásnyeleket lajstromozó megye elé terjeszteni". (a máig fennmaradt rovásemlékekről bővebben dr. Kiszely István honlapján.)

Mindez bizonyítja, hogy írásunk olya nép írása volt, amelyet nemcsak a vezetők, hanem a köznép is használt. A rovás-ábécé 21 alapjegyéből 13 jel 2800 év alatt semmit nem változott: dr. Kiszely István 2800 éves falfeliratokat olvas magyarul Belső-Ázsiában. A régi magyar írásmód az ókori magaskultúrák világába vezet. A párizsi Orientalista Világkongresszus elfogadta, hogy –többek között – az írás feltalálása nem Mezopotámiában indult el, hanem 1500 évvel azelőtt hozzánk sokkal közelebb, a Kárpát-medencében.

*

Nyelvünk írásos rögzítésének a legjobban a rovásjelek felelnek meg. A latin nyelvre való áttéréskor 13 hangunknak nem volt megfelelője, így egy olyan nyelvezet kellett létrejöjjön, amit a magyar addig nem használt. A régi magyar (rovás-)írásmód jellegzetességei: a magánhangzók kihagyása, nincs rövid vagy hosszú magán- vagy mássalhangzó, a latin betűs megfejtések sokszor eltérnek az eredetitől, ligatúrák gyakori használata rövidítés céljából stb.

A legősibb írások olyan jeleket tartalmaznak, amelyek általánosak, értelmezésük inkább leírójuk feladata, így minden írás egyedi módon értelmezhető.

A hieroglif jelek őrző-védő jelek, megfelelője a vitézkötés a székelyharisnyán.

A viselet befolyásolja a viselkedést. Sok jel található ruháinkon, főleg írásos jel, legtöbben nem is tudják, nem értik, milyen „üzenet" hordozói. A ruhák, mint más tárgyak is, a valahová tartozás jelei. A Rába-közi hagyomány szerint „nem az ember szabatik a gúnyához, a gúnya szabatik az emberhez". A farmer viselésében nincs kor, nem, faji hovatartozás. Ez a viselet teljes elpusztításának jelképe. Kortalanít, nemtelenít, hazátlanít.

A régi ember tudta, mit vesz fel. A magyar népi műveltségben (Pap Gábor szerint) az öltözékek is egyszerre használati és rituális szerepkört töltenek be. A kétféle funkció nem választható el. Vagyis: minden cifra suba vagy szűr szertartási díszruhának tekinthető. Pl.: „a suba szabásmintája szabályos körtemplom-alaprajzot állít elénk. „Ez bizonyítja a természeti és társadalmi ritmusok szoros belső összefüggésrendjét.

Ilyen értelemben válik a konyha tűzhelye oltárrá, az étkezés áldozati szertartássá.

„Sorsunk nevünkbe van írva" – szól az igazmondás. Nomen est omen: a név jel, intés.

Piciny csángószőttes terítőt kaptam ajándékba. Úgy tudom készítője többet nem sző, mert nagyon megöregedett. Csodálatos munka, mintha üzenne valamit a múltból. Jobban megnézve, a mintában az egyik rovásjelet véltem felfedezni: az aTY betűt, az Atya jelét. Hónapok múltán még mindig rajta látom, nem lehet képzelődés. Másik keresztszemes hímzett terítőn az egyik mintában az életfát látom. Nekem ezek a jelek üzennek. Vegye mindenki elő a hímzett terítőit – mit fog rajtuk találni?

A tudás szerint: Isten az ásványban van, a növényben él, az állatban mozog, az emberben gondolkozik. A régi ember minden cselekedete, szava hálaadás volt. Nem magáért élt, erősebb volt benne az egységtudat. Ez az a gyökér, ami erőssé tesz.

*

A Halottak Napja az ősök tisztelete, ilyenkor az elődökre gondolunk, mit adtak nekünk.

Az Adventben felkészülünk a fény újjászületésére. A fény a szeretet, a fény felszabadítása a szeretet felszabadítása. Egy maya labdajáték szimbolizálta a Nap kiszabadítását a sötét erők birodalmából. Ha sikerült a golyót (a Nap) belőni a lyukba (az égbolt), mindenki mámoros volt a diadaltól: sikerült, megmentették!A fény a világ világossága, az igazság napja. A Turul új fényt jelent, amit ma Karácsony (Kerecsen?) néven ismerünk. Őseink a „Nap népe" voltak, a székely fővezér, a Rabanbán, a „Nap fiainak vezetője" volt. A „szék" megegyezik a „szik" szóval, ez Nap-név. Az ősi ember nem volt szó szerint bálványimádó, hanem ő az egy Igaz Istennek hódolt azokon a szimbólumokon keresztül, amiken ráismert.

Fény nélkül, a Nap meleg sugarai nélkül nincs élet a Földön. Az emberek ősidőktől fogva tisztelték a Nap éltető erejét, ami a földre mint szikrák, önálló kis lények érkezik, ezek a fényatomok. I.e. 3000 évvel a magyarok ismerték a napfény, fényatomok jelentőségét. Ezek hozzák az életet a Földre, de ugyanakkor lelkiséget is jelent, amivel fel kell töltődni. A mai tudományos közösség elfogadta, hogy a napfényben rejtett információ van, nemcsak anyag és energia, hanem finom életadó hatás, ami a földön megvalósul.

Karácsonykor a Fényt ünnepeljük: a téli napfordulókor nyíljon ki minden lélek a megújulás felé, fogadjuk be a fényt!